

مجلس اول آزادترین انتخابات پارلمانی

مجلس و دولت یازدهم و دوازدهم ادامه دادند و شاید با پیروزی شان در مجلس یازدهم بار دیگر عرصه را در روزهای باقیمانده بر دولت حسن روحانی تنگ‌تر کنند در میانه بلا تکلیفی اصلاح طلبان - که از حضور مشروط گفته‌اند تا اینکه «این بار با تکرار هم نمی‌شود رای جمع کرد» تا کسانی که از خطر انتخابات سال ۱۳۸۴ می‌گویند و تحریم انتخابات را به مصلحت نمی‌دانند.

«...این مجلس که اولین دوره در جمهوری اسلامی است، الگویی است برای مجالس آینده و هر سنت حسنه و بایسته‌ای، ممکن است در مجالس دیگر اثر بگذارد و برای شما اجر جزیل یا خدای ناخواسته وزر و وبال به بار آورد. لازم است در مذاکرات و برخورد آرا به طور آرام و با احترام متقابل عمل شود، نه مثل دوره‌های رضاخان و بعد از آن و لازم است از دسته‌بندی‌ها و جهت‌گیری‌های غیر اصولی برای کوبیدن طرف مقابل جدا احتراز شود که تنها حل مسائل در محیط آرام امکان‌پذیر است.» این بخشی از پیام امام خمینی (ره) در روز افتتاح اولین دوره مجلس شورای اسلامی است؛ روز چهارشنبه، هفتم خرداد ۱۳۵۹.

به «آزادترین انتخابات پارلمانی» معروف شده؛ پنج روز مانده به پایان اسفند ۵۸، پنجمین انتخاب در عمر کوتاه نظام جمهوری اسلامی برگزار می‌شود؛ ۲۴ اسفندماه بعد از رفراندوم تعیین نظام جمهوری اسلامی (فروردین)، انتخابات نمایندگان مجلس خبرگان قانون اساسی (مردادماه)، همه‌پرسی قانون اساسی (آذرماه) و ریاست جمهوری (بهمن‌ماه)، اولین انتخابات مجلس برگزار می‌شود. مجلسی با تنوع حضور کاندیداهای متعدد و البته امام خمینی (ره) در حکمی، شش نفر از اعضای شورای نگهبان را به منظور نظارت بر قوانین

مجلس در اول اسفند ۱۳۵۸ (۲۴ روز مانده با انتخابات مجلس اول) منصوب می‌کند که به جز آیت‌الله مهدوی‌کنی، بقیه (آیت‌الله عبدالرحیم ربانی شیرازی، آیت‌الله لطف‌الله صافی گلپایگانی، آیت‌الله غلامرضا رضوانی، آیت‌الله احمد جنتی و آیت‌الله یوسف صانعی) همگی از مدرسین مجتهد حوزه علمیه قم بودند. اما از آنجا که انتخاب شش حقوقدان شورای نگهبان بر عهده نمایندگان مجلس بود، ترکیب شورای نگهبان برای نظارت بر انتخابات تکمیل نشده و امکان نظارت بر انتخابات مجلس اول برای آنها وجود ندارد و این کار به عهده وزارت کشور است. امام خمینی (ره) در آستانه انتخابات در پیامی اعلام کرد: «خوف آن دارم که تبلیغات برای اشخاصی که به اسلام و جمهوری اسلامی اعتقاد ندارند و اعمال و گفتار آنان در این یک سال شاهد آن است

و اکنون برای راه‌پیدا کردن به مجلس و برای کارشکنی و جنجال در محیط مقدس مجلس شورای اسلامی، خود را هوادار اسلام و مسلمانان جامی زنند، در قشری از ملت و جوانان پاکدل تأثیر کند و آرای مقدس خود را به کسانی دهند که به نفع اجانب، با اسلام و جمهوری اسلامی مخالفت اساسی دارند.» در ۲۶ تیر ۵۹، شش حقوقدان شورای نگهبان، دکتر علی‌آراد، مهدی هادوی، محسن هادوی، حسین مهرپور، گودرز افتخارچهرمی و محمد صالحی انتخاب می‌شوند. از ۲۲ بهمن تا ۴ اسفند ۵۸ به اعلام وزارت کشور، ۲۰۰۰ نفر از ثبت‌نام‌کننده‌ها وارد رقابت برای صندلی‌های قریب‌پارلمان می‌شوند که ۵۴۰ نفر از تهران بودند. در این انتخابات احزاب و گروه‌های مطرح علاوه بر معرفی نامزد، طرفداران خود را به شرکت در انتخابات فراخوانده و ۱۰ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر در انتخابات شرکت می‌کنند. اگرچه بعضی از گروه‌های سیاسی کوچک تحریم انتخابات را انتخاب می‌کنند. ترکیب و تنوع گروه‌های سیاسی شرکت‌کننده در انتخابات وتب و تاب جامعه‌ای که هنوز از پیروزی انقلاب آن، یک سال بیشتر سپری نمی‌شد، انتخابات مجلس را کاملاً متمایز می‌ساخت.

اولین قانون برای انتخابات

گام اول برای برگزاری انتخابات مجلس شورای اسلامی برداشته می‌شود؛ باید قانون انتخابات مجلس تدوین شود. لذا تیمی در وزارت کشور مشغول تهیه این قانون می‌شوند و بعد، قانون به تصویب شورای انقلاب می‌رسد. با انتشار این قانون در ۱۸ بهمن ۵۸ دو نکته آن، یکی «منطقه‌ای کردن انتخابات» بویژه در تهران و دیگری «کسب رای اکثریت مطلق» برای هر یک از کاندیداها، مورد اعتراض بعضی از نیروهای سیاسی قرار می‌گیرد. دکتر حسن حبیبی در خصوص لغو این طرح (منطقه‌ای شدن انتخابات) می‌گوید: «علت لغو این طرح را دو دلیل اعلام کردند، اول آنکه این طرح مورد اعتراض و انتقاد شدید گروه‌ها و افراد بسیاری قرار گرفت و دیگر اینکه اجرای چنین طرحی، انتخابات را به تأخیر می‌انداخت و با توجه به شرایط حساس پس از انقلاب، طرح لغو شد.» اما طرح دوم حله‌ای شدن انتخابات و کسب اکثریت آرا، مجدداً توسط شورای انقلاب تأیید شد و به نظرات مخالفان توجهی نشد، البته این طرح مورد حمایت جناح مذهبی (سیاسیون مذهبی) بود و آنها استدلال می‌کردند که مجلس قدرتمند، زمانی شکل می‌گیرد که نمایندگان آن با اکثریت مطلق آرا به مجلس راه یابند و چون خانه ملت، مهم‌ترین کرسی حاکمیت ملی است، نمایندگان آن باید از اعتبار خاصی برخوردار باشند؛ و مجلسی که متشکل از نمایندگان اکثریت مردم باشد به مراتب منسجم‌تر و متشکل‌تر خواهد بود.

یک گام تا پارلمان

تنوع لیست‌ها در آستانه انتخابات مجلس اول، گویای حضور بیشتر گروه‌ها و احزاب و تشکلهای فعال سیاسی در انتخابات بود. این بار روحانیون مثل انتخابات ریاست جمهوری منعی برای حضور نداشتند. برای همین حزب جمهوری اسلامی و روحانیت مبارز از ائتلاف بزرگ (متشکل از جامعه روحانیت مبارز، حزب جمهوری اسلامی، سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی، انجمن اسلامی معلمان، نهضت زنان مسلمان، سازمان فجر اسلام، اتحادیه انجمن‌های اسلامی شهری و بنیاد الهادی بود) می‌گفتند. آنها در نامه‌ای به امضای آیت‌الله سیدمحمد خامنه‌ای از سوی حزب جمهوری اسلامی و حجت‌الاسلام مهدی شاه‌آبادی از سوی جامعه روحانیت مبارز که در تاریخ ۲۲ بهمن ۵۸ در روزنامه جمهوری اسلامی، ارگان حزب، منتشر شد؛ هدف از این ائتلاف را «حرکت در جهت حفظ وحدت به عنوان بزرگترین عامل تداوم و گسترش انقلاب» عنوان کردند. گروه‌های سیاسی دیگر چون جبهه ملی، نهضت آزادی ایران با عنوان گروه هم‌نام (هیأت معرفی نامزدهای انتخابات مجلس)، دفتر هماهنگی همکاری‌های مردم با رئیس جمهوری که مورد حمایت بنی صدر بود و بقیه گروه‌های چپ و اقلیت در انتخابات رقابت جدی داشتند. از زمان بحث انتخابات مجلس ۲۴ اسفندماه، زمان برگزاری آن، اغلب مناطق ایران، بخصوص شیراز، میانه و قائمشهر شاهد درگیری‌های لفظی و مسلحانه، اعتصابات و تحصن‌های مختلف بود. صبح روز برگزاری انتخابات، در دفتر روزنامه بامداد در تهران مقابل رستورانی در منطقه عباس آباد تهران، دو بمب منفجر شد. در قروه، مهران، سقز، بانه، مریوان و سنجندج به دلیل درگیری و اعتصاب غذا انتخابات متوقف شد. در چندین شهر فارس از جمله اقلید، فیروزآباد، قیر و کازین ۴۶ صندوق رأی‌گیری به آتش کشیده شد. بازاربان کرمانشاه در اعتراض به نحوه برگزاری انتخابات تحصن کردند و در خلخال اعتراض‌کنندگان در اعتراض به نحوه برگزاری انتخابات، فرماندار اعضای انجمن نظارت را به گروگان گرفتند. نتیجه انتخابات در دور اول، راهیابی ۱۸ نامزد از تهران و ۷۹ نامزد از شهرستان‌ها بود. در میان ۷۹ نامزد دیرپوز از شهرستان‌ها، از حوزه انتخابیه درگز دکتر ابوالفضل قاسمی از حزب ایران و از کرمانشاه، کریم سنجابی از جبهه ملی به پیروزی دست یافتند، در مقابل ۹۵ نفر از جناح مذهبی بودند، ضمن اینکه انتخابات به دور دوم کشیده شد، نتیجه انتخابات نیز مورد اعتراض نیروهای چپ بخصوص سازمان مجاهدین خلق قرار گرفت که نتوانسته بود حتی یک نامزد به مجلس بفرستد و تنها در برخی از شهرستان‌ها نامزدیانشان به دور دوم رسیده بود. در مرحله دوم که در تاریخ ۱۹ اردیبهشت ۵۹ برگزار شد نامزدهای راه یافته به دور دوم به رقابت پرداختند. در حالی که از برگزاری مرحله اول انتخابات تا مرحله دوم، همچنان تظاهرات، اعتصابات و درگیری‌های مسلحانه پراکنده ادامه داشت و حتی به دلیل وخامت اوضاع بعضی شهرها مثل سنجندج، چابهار، هشتروند، نقده، فیروزآباد، فارس و چند شهر دیگر باعث شد انتخابات مرحله دوم در این شهرها برگزار نشود. در بررسی شکایات‌های انتخاباتی، در برخی حوزه‌ها مانند کرمانشاه انتخابات باطل شد.

مجلس افتتاح شد

پایان اردیبهشت ۵۹ بود که کلیت انتخابات تأیید شد و یک هفته بعد مجلس با